

episovateli je situace složitější o to, že počet časopisů, v nichž se mohou vyskytnout práce o určitém autorovi, je značně větší, a proto každý takový soupis bude nutně vycházet ze současného stavu generální speciální bibliografie, z celonárodní bibliografie apod. mnohem více. V každém z těchto případů použije však bibliograf tohoto materiálu druhotně, pouze jako kontrolní pomůcky - vlastní svou excerpci a popis musí provádět bezpodmínečně de visu, to je z původních časopisů.

Při exerpce jakéhokoli druhu je ještě třeba zachovat několik samozřejmých předpokladů, které ovšem s vlastní redakcí přímo nesouvisí. Týká se to jednak zachovalosti exemplářů časopisů, z nichž se excerpuje, a to jak co do úplnosti počtu ročníků, tak co do úplnosti každého jednotlivého ročníku včetně obálek, titulních listů a obsahů, jednak evidence excerpovaných ročníků ve zvláštní kartotéce, umožňující přesnou organizaci exerce i přehled o jejím celkovém stavu v kterémkoli okamžiku.

V závěru snad ani není třeba zvlášť zdůrazňovat, že vlastní prvotní a téměř vždy provizorní podobu záznamu stanoví redakce co nejdříve, a to ve shodě s promyšleně aplikovanými pravidly vyloženými v oddílu o technice bibliografického záznamu.

2. Řazení lístků

Dříve než přikročíme k jakémukoli třídění excerpovaného materiálu, musíme si být jisti, že byly splněny všechny požadavky, pokud jde o potřebnou úplnost exerce v daném rozsahu i o správnost popisu. Proto je třeba, aby se vedla během exerce přesná evidence excerpovaných oblastí (např. evidence časopisů z vymezeného období i teritoria), aby byly excerpovány úplné exempláře časopisů (i s obálkami) a aby materiál, který se rozhodneme třídit, byl řádně zkontrolován a jednotně zrevidován, a to opět jak po stránce úplnosti exerce, tak po stránce věcné a technické (kontrolu provedeme vždy de visu, tj. s kolací příslušných pasáží záznamu přímo s originálem a s přezkoušením výstižnosti anotace a její úplnosti). Jakákoli další kontrola, když je už materiál roztříděn, je neobyčejně obtížná a vnáší do kartotéky i do další práce s lístky zbytečný zmatek. Rozhodneme-li se budovat kartotéku ještě před dokončením exerce, je ovšem třeba vést nejen evidenci excerpovaného materiálu, nýbrž i materiálu vřazeného do kartotéky (jména a ročníky časopisů, jednotlivé roky knižní produkce apod.); jen tak můžeme mít přehled o obsahu kartotéky při jejím případném používání v době jejího vzniku a budování.

Roztříděním lístků podle jejich povahy dostaneme materiál pro čtyři různé kartotéky:

- a) autorskou
- b) předmětovou jmennou
- c) předmětovou věcnou
- d) dešifrační

Po tom, co bylo řečeno o jednotlivých druzích lístků v úvodu o technice bibliografického záznamu, jsou zaměření a obsah těchto kartoték zřejmé už z jejich názvů: autorská kartotéka shromažďuje lístky autorské, tedy záznamy všech prací různých autorů, seřazené abecedně podle těchto autorů; předmětová jmenná kartotéka shromažďuje lístky předmětové jmenné, tedy záznamy všech prací o různých osobnostech, seřazené abecedně podle těchto osobností; předmětová věcná kartotéka obsahuje lístky předmětové věcné, tedy záznamy prací o různých tématech vyjádřených věcným heslem, seřazené abecedně podle těchto hesel nebo systematicky; a kartotéka dešifrační shromažďuje lístky dešifrační, tedy záznamy šifer i pseudonymů jednotlivých autorů, seřazené abecedně podle těchto šifer a pseudonymů. Základním prvkem, podle něhož se lístky třídí do těchto kartoték, je záhlaví bibliografického záznamu na lístku; to obsahuje, jak už víme, u lístků autorských jméno autora zaznamenávané práce, u lístků předmětových jmenných jméno osobnosti, o níž práce pojednává, u lístků předmětových věcných věcné heslo týkající se obsahu zaznamenávané práce a u lístků dešifračních šifru nebo pseudonym, jímž je zaznamenána práce podepsána.

Roztřídění lístků podle záhlaví však nestačí na celkové utřídění kartoték. Uvnitř každé kartotéky je velké množství lístkového materiálu s týmž záhlavím a tento materiál je třeba dále přehledně a účelně řadit. Základním prvkem, podle něhož lze uvnitř jednotlivých kartoték řadit materiál s týmž záhlavím, už nebude většinou prostá abeceda, nýbrž žánr nebo chronologie, přičemž obě tato kritéria nebudou uplatňována mechanicky, nýbrž podle určitých zásad, vycházejících se specifických

potřeb literárněvědného materiálu. V dalších odstavcích se pokusíme charakterizovat tyto zásady řazení lístků v jednotlivých kartotékách.

a) Řazení lístků autorských

V autorské kartotéce shromažďujeme tedy lístky popisující práce nejrozličnějších autorů, přičemž sjednocujeme lístky patřící témuž autorovi. Nejhrubší rozlišení lístků popisujících práce jednotlivých autorů nám umožní jmenné heslo v záhlaví jednotlivých autorských lístků. Autoři sami jsou pak v kartotéce řazení abecedně, což je pro lístkový materiál, obsahující excerpta z velkých časových úseků a zaznamenávající práce mnoha autorů, řazení nejučelnější. Definitivně uspořádaná autorská kartotéka musí obsahovat všechny materiál daný logickým rozsahem zamýšlené bibliografie, tedy nejen lístky zachycující podepsané práce autorů a jejich dešifrované práce anonymní a šifrované, nýbrž i práce nedešifrované, u nichž autora neznáme; jinak by kartotéka nepodávala úplný soupis prací daného období, což je jejím hlavním znakem oproti kartotékám ostatním. Přitom musí svést do jediného celku i práce podepisované postupem času různými jmény téhož autora (Hennerová-Pujmanová; Jílek-Oberpfalzer apod.), což se v zásadě řeší už při excerpci volbou jména v záhlaví: většinou jím bude jméno, jehož autor užíval naposled (tedy: Pujmanová, Marie; Jílek-Oberpfalzer, František apod.).

Práce podepsané nerozluštěnými šiframi lze zařadit zvlášť, např. na konec kartotéky za posledního autora nebo do pomocné kartotéky, a to v abecedním seřazení, přičemž shodné šifry z různých časopisů pokládáme za různé a zásadně je nesměšujeme a

neřadíme pouze chronologicky. Je-li třeba podrobnějšího řazení, můžeme užít systému popsaného v kapitole o řazení dešifračních lístků. Práce anonymní, jejichž autor není znám, řadíme nejlip abecedně podle názvů časopisů a pak chronologicky (tj. podle stránek v časopisu) ve zvláštní pomocné kartotéce. V obou případech ponecháváme ovšem autorské lístky bez záhlaví, které doplníme, podaří-li se nám časem autora zjistit; pak ovšem lístek přeřadíme do kartotéky autorské. Přitom je třeba mít stále na mysli, že se každá změna v dešifraci musí projevit i v kartotéce pseudonymů, šifer a anonymních prací tj. v kartotéce dešifrační.

Lístky zachycující jednotlivé práce téhož autora lze řadit chronologicky veskrze, nebo nejdříve podle druhů a pak chronologicky; nikdy je však neřadíme abecedně podle názvů - abecední řazení prací téhož autora je nevýhodné především proto, že mizí jakýkoli logicko-věcný i vývojový vztah mezi jednotlivými pracemi a ovšem i ucelený pohled na dílo takto uspořádané je takřka nemožný (ani pouhé hledání v bibliografii takto uspořádané není nijak usnadněno, protože převážnou většinu názvů prací nezná někdy z paměti ani odborník s dostatek přesně). Pro velké kartotéky, shrnující tvorbu mnoha autorů ve velkých časových úsecích, se nehodí ani řazení rozlišující u každého autora jeho práce nejprve podle literárních druhů; už proto, že charakter tvorby různých autorů je nejrozumnější, u jednoho převládá poezie, u druhého drama, u jiného román, u dalšího kritika, u jiného překlady apod.; u jednoho autora se některé druhy prolínají, takže nelze mezi nimi vést jakoukoli hranici, zatímco u jiného je i několik druhů celkem zřetelně

rozlišeno. Řešení nejlogičtější - třídit tvorbu každého autora jinak, podle jejích vlastních specifických potřeb (k čemuž je nutně třeba přihlížet při samostatných personálních bibliografích) - by znamenalo nejednotnost a roztříštěnost kartotéky v jednotlivých částech a ztížilo by orientaci v ní jako celku. Případá proto pro řazení jednotlivých prací v úvahu chronologie nebo roztrídění podle vnějších znaků bibliografických jednotek na práce knižní, předmluvy, časopisecké práce apod. s chronologickým řazením uvnitř jednotlivých skupin.

1. Důsledné chronologické řazení má zdánlivě velkou výhodu v tom, že je s to zachytit sled od jedné práce k druhé jako jeden z předpokladů k vystižení autorova tvůrčího vývoje. Tato výhoda je však do značné míry zdánlivá; předně proto, že chronologie uveřejnění jednotlivých prací se velmi často nekryje s chronologií jejich vzniku (různá tiskárenská výrobní lhůta u měsíčníků a deníků nebo u knih a časopisů apod.; často i autor sám z nejrozmanitějších důvodů otiskuje některé své práce dlouho po jejich vzniku). Ovšem pro otázku objektivního působení díla v literárním procesu zůstává chronologie uveřejnění jednotlivých prací zásadním faktem, a i když ani ji nelze vždy na den přesně zjistit (u knih a nedatovaných čísel časopisů), je třeba věnovat jejímu zjišťování vytrvalou péči; to znamená, že už při excerpci vycházíme z časopiseckých exemplářů s obálkami, popřípadě pomocí referátů nebo narážek v denním tisku zjistíme hranici, kdy už musela být určitá práce uveřejněna.

Protože přesná chronologická řada, v níž by bylo přesně stanoveno místo nedatovaných knih, předmluv apod. mezi pracemi přesně datovanými, především časopiseckými, je prakticky ne-

zjistitelná, je výhodnější přihlížet zprvu pouze k chronologii roční a pod příslušný rok pak řadit

- a) vlastní knihy autorovy,
- b) jeho předmluvy a doslovy ke knihám jiných autorů a jeho práce ve sbornících,
- c) jeho editorskou činnost,
- d) jeho knižní překlady z cizích jazyků,
- e) knižní překlady jeho prací do cizích jazyků,
- f) jeho původní práce časopisecké,
- g) jeho časopisecké překlady z cizích jazyků a
- h) časopisecké překlady jeho prací do cizích jazyků.

Je tu sice opomenuto řazení na díla beletristická a nauková, ale v ročním přehledu by se tím autorova tvorba jen zbytečně atomizovala; nehledě také k tomu, že i zde lze někdy velmi těžko stanovit hranici (např. mezi fejetony žurnalisticko-poučnými a beletristickými u Nerudy, Neumanna aj. nebo mezi uměleckými a žurnalistickými reportážemi např. u Fučíka apod.). Pokud jde o další řazení lístků v jednotlivých oddílech uvedených sub a až e, postačí tu řazení sice bez přesných dat, ale zachovávající skutečné pořadí, v němž jednotlivé práce vycházely. V ročním souhrnu nemohou být tyto oddíly příliš obsáhlé a téměř vždy lze pořadí knih zjistit. Pokud jde o řazení prací časopiseckých (sub f až h), je teprve v těchto oddílech možné chronologické řazení s udáním přesných dat, přičemž práce datované pouze měsícem předřazujeme pracím datovaným přesně na den, nemáme-li ovšem vážný důvod vřadit je jinak, mezi práce přesně datované (např. polemika v denním tisku z 24.5. musí předcházet časopiseckému pokračování v čísle označeném "květen" apod.). Přitom u časopisů přesně datovaných

nebo u časopisů datovaných údajem, že jednotlivá čísla vycházejí např. každého osmého v měsíci, nebo u časopisů uvádějících v nedatovaných číslech, že příští číslo vyjde určitého data, vycházíme z těchto údajů a pokládáme je za závazná, ale zase jen tehdy, nejsou-li v rozporu např. s narážkami v denním tisku nebo v jiných přesně datovaných časopisech. Totéž platí i o přejímání roku vydání z tiráže nebo z titulní strany knihy.

2. Je samozřejmé, že zásady řazení lístků nelze nikdy chápat normativně jako definitivně dané. Vyžaduje-li toho účel kartotéky, lze přikročit k řazení odlišnému, přičemž však jednota uspořádání celé kartotéky musí zůstat neporušena. Tak například nevýhodou právě popsaného roztřídění lístků je na první pohled to, že se knižní dílo autorovo, které bezesporu tvoří záměrně připravovaný celek, rozběhne do celého období autorovy činnosti k jednotlivým rokům publikování. U autorů několika málo knih to celkem nevadí, zato u autorů početného díla to znamená jeho skutečné roztřídění, jemuž by bylo dobře se vyhnout. Lze tedy užít jako prvního dělítky nejdřív třídění podle vnějších znaků prací a roztřídit všechn materiál týkající se každého autora nejprve do jednotlivých skupin uvedených sub a až h, a teprve v jednotlivých skupinách řadit jednotlivé práce chronologicky. Objeví se ovšem nová nevýhoda v tom, že se původní jediná chronologická řada rozpadne na osm paralelních chronologických řad u každého autora. Proto pokládáme zvláště pro veliké kartotéky řazení v jediné chronologické řadě, diferencované teprve v jednotlivých rocích, za základní; rekonstrukce jakékoli skupiny a příprava lístkového materiálu k uspokojení nejružnějších hledisek uživatelových není ostatně

nijak obtížná ani u materiálu autorů velmi dlouho činných,
zvláště je-li kartotéka opatřena vhodnými rozřadovači.

Schéma chronologického řazení

Autor A

Autor B

Autor M: 1870

1885:	a) Původní knihy	}	{	chronologicky v
každém oddílu v
pořadí vyjití,
bez přesných dat
	b) Předmluvy a doslovy ke
knihám jiných autorů a
práce ve sbornících			
	c) Editorická činnost			
	d) Knižní překlady z ci-
zích jazyků			
	e) Knižní překlady do
cizích jazyků	}	{	chronologicky v
každém oddílu, s
přesnými daty
	f) Původní práce časopi-
secké			
	g) Časopisecké překlady
z cizích jazyků			
	h) Časopisecké překlady
do cizích jazyků			

1886

Autor N: 1912

Schéma třídění podle vnějších znaků prací

Autor A

Autor B

- Autor M: a) Původní knihy (chronologicky celé období jeho čin-
nosti 1870 až 1912)
b) Předmluvy a doslovy ke knihám jiných autorů a práce
ve sbornících (chronologicky celé období 1870-1912)
c) Editorická činnost (chronologicky celé období
1870-1912)
d) Knižní překlady z cizích jazyků (chronologicky celé
období 1870-1912)
e) Knižní překlady do cizích jazyků (chronologicky ce-
lé období 1870-1912)
f) Původní práce časopisecké (chronologicky celé obdo-
bí 1870-1912)

- g) Časopisecké překlady z cizích jazyků (chronologicky
celé období 1870-1912)
h) Časopisecké překlady do cizích jazyků (chronologic-
ky celé období)

Autor N

Je samozřejmé, že všechny uvedené oddíly a skupiny jak řazení
chronologického, tak podle vnějších znaků prací budeme velmi čas-
to - vyžádá-li si toho povaha materiálu - třídit ještě dále. V
nejčastějším případě půjde o skupiny a, d, e, f, g a h. kde mů-
žeme přistoupit k rozřazení na práce beletristické (s podskupi-
nami pro poezii, prózu a drama) a naukové (s podskupinami např.
pro literární kritiku, referáty divadelní, články politické, his-
torické atd.) A toto hledisko - podle vnitřních formových znaků
- může být ovšem povýšeno i na hlavní kritérium třídění prací
jednotlivých autorů.

Schéma třídění podle vnitřních formových znaků

Autor A

Autor B

Autor M: A. Práce původní

I. Beletrie

1. Knihy

a) Poezie	}	chronologicky celé období jeho
činnosti
b) Próza		
c) Drama		

2. Práce časopisecké

a) Poezie	}	chronologicky celé období jeho
činnosti
b) Próza		
c) Drama		

II. Práce naukové

1. Knihy

a) Literární kritika	}	{	chronologicky celé
období jeho činnosti
b) Divadelní referáty			
c) Stati politické			
atd.			

2. Práce časopisecké

a) Literární kritika	}	{	chronologicky celé
období jeho činnosti
b) Divadelní referáty			
c) Stati politické			
atd.			

- B. Překlady z cizích jazyků (lze třídit obdobně jako práce původní)
C. Překlady do cizích jazyků (lze třídit obdobně jako práce původní)

Autor N

b) Řazení lístků předmětových jmenných

Předmětová jmenná kartotéka obsahuje lístky popisující různé práce o literárních osobnostech, přičemž sjednocuje lístky vážící se k jednotlivým postavám. Rozlišení lístků umožní opět jmenné heslo v záhlaví, které tentokrát obsahuje jméno osobnosti, o níž práce pojednává; tato jména jsou opět řazena abecedně. Představuje-li definitivně uspořádaná autorská kartotéka vlastně úplné bibliografické zpracování celého daného období, takže každá bibliografická jednotka je tu zastoupena aspoň jedním lístkem (včetně lístků zachycujících nedešifrované práce podepsané šiframi nebo vůbec nepodepsané), postihuje kartotéka předmětová jmenná jen část celkové literární tvorby: zaznamenává pouze ty práce, v nichž se pojednávalo o literárních osobnostech - není tu tedy zastoupena například celá oblast beletrie (až snad na práce dedikované literárním osobnostem nebo beletrizované životní osudy některých literárních osobností); zachycuje tedy tato kartotéka převážně materiál literárněvědný, a ani ten ne v úplnosti, protože tu bude chybět velká většina záznamů o teoretických otázkách, pokud se nepojily výslovně k dílu určitého spisovatele.

Abecední řazení podle jmen v záhlaví umožní soustředit materiál o jednotlivých postavách do samostatných částí, přičemž opět materiál o těch osobnostech, které užily během své tvůrčí činnosti několika jmen, je sjednocen na jediném místě, většinou

pod jménem posledním. Materiál týkající se takto jednotlivých osobností, lze pak dále řadit abecedně podle autorů prací nebo chronologicky.

1. Abecední řazení podle autorů prací soustředí sice do určitých celků práce jednoho autora o daném spisovateli, ale nepodá dost názorný předpoklad ke studiu ohlasu díla určité osobnosti, jak se jevílo v dobovém zrcadle kritiky a v literárním procesu vůbec. Pokud jde o určitou výhodu, kterou toto řazení má právě v tom, že soustředí práce jednoho kritika o jedné osobnosti, je to výhoda dost problematická: předně mechanicky vytrhává z díla kritikova jen určité statí, v nichž často ani není podstata jeho vývoje, a izoluje je od jeho díla ostatního, a pokud jde o dílo, jež je předmětem jeho studie, zrcadlí je zas izolovaně v pohledech jednotlivých kritiků bez vzájemné dobové souvislosti mezi nimi, tedy bez souvislosti, která bývá velmi často neobyčejně složitá a jejíž porušení setře samu dramatickост literárního dění. Přesto však práce pro velikou kartotéku lze pokládat abecední řazení podle autorů prací o jednotlivých osobnostech za účelné, protože umožní celkem snadno připravit hledaný materiál (potřebuje-li např. badatel soupis prací pouze několika kritiků o jedné osobnosti). - Pokud jde o další řazení - tj. o řazení prací jednoho autora o dané osobnosti -, je už zdůvodnitelné pouze řazení chronologické podle let s předřazenými záznamy knih, předmluv, doslovů a edičních poznámek kritických vydání a statí ve sbornících před pracemi časopiseckými, nebo rozřídění materiálu do těchto skupin a teprve v nich uspořádání chronologické (s nevýhodou, že jedna chronologická řada se rozpadla na tři).

2. Chronologické řazení lístkového materiálu zachycující-

ho práce o určité literární osobnosti zrcadlí věrně ohlas díla studované osobnosti v literárním procesu, a je tedy z literárněvědného stanoviska opodstatněnější než právě probrané řazení abecední podle autorů prací. I zde lze příslušný materiál třídit v jediné chronologické řadě podle let s předřazením záznamů knih, předmluv, doslovů a edičních poznámek ke kritickým vydáním a statí ve sbornících před pracemi časopiseckými viny v jednom roce nebo ve třech chronologických řadách podle těchto skupin.

Schéma chronologického řazení lístků předmětových jmenných

I.

Osobnost A
Osobnost B

Osobnost M: 1870

- 1879: a) Knihy
b) Předmluvy, doslovy, ediční poznámky a práce ve sbornících
c) Práce časopisecké -
- { chronologicky v každém oddílu v pořadí vyjití, bez přesných dat
{ chronologicky, s přesnými daty

1880

1963

Osobnost N

Osobnost Z

II.

Osobnost A
Osobnost B

- Osobnost M: a) knihy (chronologicky celé období 1870-1963)
b) Předmluvy, doslovy, ediční poznámky ke kritickým vydáním a práce ve sbornících (1870-1963)
c) Práce časopisecké (1870-1963)

Osobnost N

Osobnost Z

Schéma abecedního řazení lístků předmětových jmenných

podle autorů prací.

I.

Osobnost A
Osobnost B

Osobnost M: Autor A: 1910: a) Knihy

- b) Předmluvy, doslovy, ediční poznámky ke kritickým vydáním a práce ve sbornících
c) Práce časopisecké -
- { chronologicky v každém oddílu, bez přesných dat
{ chronologicky, s přesnými daty

1911

1936

Autor B: 1870

1910

Autor C: 1920

1963

Autor Z

Osobnost N

Osobnost Z

II.

Osobnost A
Osobnost B

- Osobnost M: Autor A: a) Knihy (chronologicky celé období 1870-1963)
b) Předmluvy, doslovy, ediční poznámky ke kritickým vydáním a práce ve sbornících (1870-1963)
c) Práce časopisecké (1870-1963)

Autor B

Autor Z

Osobnost N

Osobnost Z

c) Řazení lístků předmětových věcných

Předmětová věcná kartotéka obsahuje jen lístky zachycující práce literárněvědné, a to jen pokud se zabývají otázkami teoretickými a z prací literárněhistorických ty, které se netýkají pouze jednotlivců spisovatelů, nýbrž celých skupin, generací, směrů, období apod. Podle toho se také kartotéka rozděluje na dvě hlavní části - teoretickou a literárněhistorickou.

Předmětová věcná kartotéka může mít několikero podobu. Může být uspořádána abecedně podle hesel daných předem heslářem sledujícím určité otázky. Nejdůležitější je však uspořádání systematické, sledující logické třídění literární vědy a vyčerpávající všechny oblasti i problémy literární vědy. Kartotéka se tak v obou svých částech rozčlení na četné skupiny, jejichž jednotlivé záznamy budou opět řazeny buď abecedně podle autorů prací (a to zase nejlépe v podskupinách a) knihy, b) předmluvy, doslovy a práce ve sbornících a c) práce časopisecké - bez zvláštního dělení na práce původní a práce přeložené), nebo chronologicky podle let s předřazením záznamů knih, předmluv, doslovů a prací ve sbornících před práce časopisecké v jednotlivých ročnících (i zde bez zvláštního dělení na práce původní a přeložené). Zatímto abecední řazení podle autorů v jednotlivých oddílech dává kartotéce ráz seznamu, je i zde výhodou chronologického řazení shoda s vývojovým postupem, v němž byly jednotlivé otázky v

literárním procesu probírány a diskutovány. Proto také není nijak účelné ani vylučování prací přeložených, protože právě v oblasti teoretických prací je souvislost původních prací s pracemi přeloženými většinou velmi těsná.

Systematické třídění předmětové věcné kartotéky bude také závislé na tom, z hlediska které národní literatury je kartotéka budována. Návrh třídění, který tu podáme, vychází z potřeb bohemistiky.

Schéma systematického třídění lístků předmětových věcných

I Práce teoretické

1. Estetická problematika (obecné práce o umění, specifická literatury, vztah literatury k ostatním uměním apod.)
2. Teorie literatury:
 - A. Otázky obecné
 - B. Otázky společenské (ohlas literárního díla, jeho vztah ke společnosti apod.)
 - C. Otázky estetické (vztah literárního díla ke skutečnosti)
 - D. Otázky literárního vývoje (periodizace, ulce osobností, generace, školy apod.)
 - E. Otázky poetiky
 - a) všeobecné
 - b) strukturní, jazyková a sémantická problematika literárního díla
 - c) problematika literárních druhů
 - α) obecné
 - β) poezie
 - γ) próza
 - δ) drama (v tom rozhlasová hra a filmový a televizní scénář)
 - ε) satira
 - ς) literatura pro mládež
 - d) problematika vztahů literárního díla k okrajovým žánrům a k lidové slovesnosti
 - e) teorie překladu
 - F. Otázky textologie
 - G. Metodologie, vývoj a organizace literární vědy (literárněhistorické metody, otázky literární kritiky, teoretické otázky komparatistiky; literárněvědné sjezdy apod.)
 - H. Otázky bibliografie, archivnictví, knihovny aj.

II. Práce literárněhistorické (bohemistika)

1. Práce týkající se české literatury samotné

A. v celém období jejího vývoje

B. v jednotlivých obdobích:

a) starší literatura

α) období písemnictví staroslověnského a latinského

β) česká psaná literatura 14. století

γ) literatura období husitského

δ) literatura od 70. let 16. století do 20. let 17. století

ε) literatura v období protireformace

b) Novější literatura

α) období obrozenecké

β) 2. polovina 19. století

γ) období 1895-1945

δ) období současné

2. Práce týkající se literatury pro mládež

3. Práce týkající se konkrétních vztahů české literatury k okrajovým žánrům a k lidové slovesnosti

4. Práce týkající se konkrétních vztahů české literatury k literatuře slovenské

5. Práce týkající se konkrétních vztahů české literatury k literaturám cizím:

A. slovanským

B. neslovanským

6. Práce o různých tématech a motivech v české literatuře

III. Práce bibliografické

1. Bibliografie různých období

2. Personální bibliografie a bibliografie jednotlivých děl

3. Soupisy časopisů

4. Bibliografie bibliografií

V oddíle II. se příslušné literatury člení obdobně jako literatura česká, ovšem s přihlédnutím k specifickým periodizačním zvláštnostem ve skupině I.B.

Je samozřejmé, že jednotlivé skupiny a podskupiny lze v případě potřeby - při značném množství materiálu - dále diferencovat. Lístky v konečných podskupinách pak řadíme buď abecedně podle autorů prací, nebo chronologicky podle let, opět s předřazením knih, předmluv, doslovů a prací ve sbornících před pracemi časopiseckými v jednotlivých rocích. Je-li systém třídění dostatečně diferencován až na zcela úzké otázky, je výhodnější

opět řazení chronologické, protože podává věrný obraz toho, jak se zájem o jednotlivé problémy teoretické nebo jednotlivé jevy literárněhistorické projevoval i jak se jejich studium prohlubovalo a rozlišovalo.

Při budování předmětové věcné kartotéky systematicky utříděné, má-li být úplná, bude lépe, nebudeme-li vycházet pouze z materiálu získaného původní všeobecnou excerpcí (tj. lístků autorských, předmětových jmenných a předmětových věcných současně), nýbrž projdeme-li znovu celou autorskou kartotéku, v níž nás jednak názvy prací, ale hlavně řádně vypracované anotace přivedou k doplnění předmětových věcných lístků podle již vypracovaných hesel systematického třídění. Dosáhneme tím toho, že v systému skutečně nebudou chybět podstatné práce jak daného období, tak týkající se nejruznějších teoretických otázek nebo historických období.

d) Řazení lístků dešifračních

Řazením dešifračních lístků vznikne kartotéka šifer a pseudonymů, jakýsi základ slovníku šifer a pseudonymů. U dešifrování šifer a pseudonymů stačí vřazovat do kartotéky pouze první dešifrační lístek dané šifry nebo pseudonymu z každého ročníku časopisu. Dostaneme tak dostatečný přehled o tom, kde a kdy bylo šifry nebo pseudonymu použito. Jen u nedešifrovaných případů vřazujeme do kartotéky všechny dešifrační lístky téže šifry, jak se vyskytly v ročníku, protože z konfrontace všech případů lze často usuzovat na autora, nehledě k tomu, že při pozdější dešifraci v určitém případě lze snadno a úplně doplnit dešifraci na příslušné autorské lístky. (Po dodatečném zjištění autora šifry nebo pseudonymu vyřadíme ovšem z kartotéky přebytečné de-

šifrační lístky, aby zůstaly opět pouze lístky označující první případ výskytu šifry nebo pseudonymu v ročníku).

Dešifrační lístky řadíme abecedně podle záhlaví, aniž rozlišujeme mezi šiframi a pseudonymy. Šifry shodné co do písmen řadíme podle těchto zásad:

1. Šifry skládající se z písmen malé abecedy řadíme před šifry tvořené písmeny velké i malé abecedy a ty zas před šifry utvořené pouze z velkých písmen (tedy ad, aD, Ad, AD).

2. Šifry utvořené z písmen a opatřené různými znaménky (tečkami, pomlčkami atd.) řadíme abecedně, a to tak, jako by znaménka byla pokračováním abecedy za písmenem Z, přičemž je lze označit číslicemi podle této tabulky:

Mezera (jen mezi písmeny, nikoli před znaménkem a po něm)	1
- (pomlka i rozdělovací znaménko)	2
+ (plus i značka úmrtí)	3
:	4
x	5
/ (zlomková čára i závorka)	6
=	7
.	8
!	9
?	10
" (uvozovka dole i nahoře)	11

Přitom pro hrubé řazení šifer jsou ovšem rozhodující skutečná písmena šifry (takže kp řadíme dříve než k-pa apod.). Teprve máme-li utřídit větší počet variant téže šifry (to znamená, jejíž písmena tvoří stále totéž "slovo"), variant obměňovaných pouze znaménky, použijeme této tabulky a při řazení postupujeme takto:

Jednotlivé varianty roztrídíme do skupin

- a) jen s malými písmeny,
- b) s jedním velkým písmenem,
- c) se dvěma velkými písmeny atd. až
- z) se samými velkými písmeny.

Pro zjištění pořadí uvnitř těchto skupin vycházíme z přepisů šifry, v němž jsou znaménka nahrazena číslicemi ve funkci dalších písmen za koncem abecedy. Dojde-li v některé ze skupin, v nichž se střídají velká písmena s malými, k rovnosti mezi variantami (např. u -vH.- a -Vh.-), řadíme dříve ty šifry, jejichž malá písmena jsou blíže počátku šifry.

Příklad postupu řazení šifer složených z týchž písmen

Máme seřadit šifry:

aský	+As-Ký
aský.	As + Ký
aský-	-aský-
aský+	=aský
-aský	=aský=
.aský	"aský"
.a-ský	"A.Ský."
a ský	AsKý
A ský	a x s x ký
A Ský	a + ský
as.ký.	a! + ský!
As.Ký.	as:ký
As Ký	a/ský
A. Ský	+ aský
/as ký/	A x S - ký
Aský.	aský
Aský!	ASKý

a) Začínáme se skupinou šifer s malými písmeny:
(v jednotlivých rubrikách postupujeme ve směru vstřem)

Šifry	Přepis	Pořadí	Definitivní uspořádání
aský	a s k ý	1	1 aský
aský.	a s k ý 8	4	2 aský.
aský-	a s k ý 2	2	3 aský-
aský+	a s k ý 3	3	4 aský+
-aský	2 a s k ý	13	5 -aský
.aský	8 a s k ý	19	6 .aský
.a-ský	8 a 2 s k ý	20	7 .a-ský
as. ký.	a s 8 k ý	7	8 as. ký.
a ský	a l s k ý	8	9 a ský
/as ký/	6 a s l k ý	6	10 /as ký/
-aský-	2 a s k ý	2	11 -aský-
=aský	7 a s k ý	7	12 =aský
=aský=	7 a s k ý	7	13 =aský=
"aský"	11 a s k ý	11	14 "aský"
a x s x ký	a 5 s 5 k ý	10	15 a x s x ký
a + ský	a 3 s k ý	9	16 a + ský
a! + ský!	a 9 3 s k ý	9	17 a! + ský!
as: ký	a s 4 k ý	6	18 as: ký
a/ský	a 6 s k ý	11	19 a/ský
as ký	a s l k ý	5	20 as ký
+aský!	3 a s k ý	9	15 +aský!

Při určování definitivního pořadí jsme vycházeli z přepisu šifer, a to tak, že jsme nejprve srovnali znaky v prvním sloupci od a do 11; kde nestačil stanovit pořadí první sloupec, použili jsme sloupce druhého, pak třetího atd.

b) Pokračujeme řazením šifer s jedním velkým písmenem:

Šifry	Přepis	Pořadí	Definitivní uspořádání
A ský	A l s k ý	5	1 aský
Aský	A s k ý	2	2 Aský
Aský!	A s k ý	3	3 Aský!
As + ký	A s 3 k ý	4	4 As + ký
aský	a s k ý	1	5 aský

Při vyhodnocování přepisu nastala rovnost mezi šiframi Aský a aský: předřadujeme aský, protože malá písmena této šifry jsou blíže počátku šifry.

c) Končíme skupinou šifer se dvěma velkými písmeny:

Šifry	Přepis	Pořadí	Definitivní uspořádání
A Ský	A l S k ý	6	1 ASKý
As. Ký.	A s 8 k ý	5	2 ASKý
As Ký	A s l K ý	3	3 AS Ký
A. Ský.	A 8 S k ý	8	4 AS + Ký
As + Ký	A s 3 K ý	4	5 AS. Ký.
+As-Ký	3 A s 2 K ý	9	6 A Ský
"A. Ský."	11 A 8 S k ý	8 11	7 A x S-ký
Aský	A s K ý	1	8 A. Ský.
A x S-ký	A 5 S 2 k ý	7	9 +As-Ký
ASKý	A S k ý	2	10 "A. Ský."

Obdobně by se zpracovala i skupina šifer se 3 velkými písmeny, pak se 4 atd., až bychom skončili skupinou šifer se samými velkými písmeny, vyhodnocenou stejným způsobem jako u skupiny šifer se samými malými písmeny (sub a).

Ve skutečnosti se takto komplikované případy vyskytnou zřídka; většinou budeme řadit jen několik málo variant, což nebude zvlášť obtížné. Pro hledání pak v takto uspořádané kartotéce si postačí uvědomit nejprve skupinu a pro jednotlivé skupiny si pamatovat, že šifry bez znamének předcházejí šifram se znaménky uvnitř a na konci a ty že opět předcházejí šifram počínajícím znaménky.

Dešifrační lístky na šifry utvořené z abecedy jiné než latinské (např. řecké, z azbuky apod.) se řadí za dešifrační lístky šifer psaných latinkou do samostatných oddílů, a to podle týchž zásad a podle pořádku příslušné abecedy.

Do dalšího samostatného oddílu řadíme dešifrační lístky, které mají v záhlaví pouhá znaménka bez písmen a různé obrázkové signonymy (hvězdičky, trojúhelníky, značky zvěrokruhu apod.), a to bez předem stanoveného pořadí; pouze se snažíme uchovat pohromadě signonymy téhož typu (...; --, ---; *, **, * * *).

Řazení, které jsme právě nastínili, se zdá sice složité, ale jeho důsledné provedení nám zaručí, že se ani mezi sebesložitějšími variantami neobjeví táž šifra na dvou místech. Jediná a naprosto stejná šifra může ovšem patřit dvěma i více autorům; v tomto případě jdou za sebou nejprve lístky toho autora, který dané varianty šifry nejdříve použil, a to ze všech příslušných časopisů a ročníků (nejlépe abecedně podle časopisů a uvnitř téhož časopisu chronologicky), potom autora druhého atd.; použili-li dva autoři téže šifry současně, řadíme dříve šifry autora, který abecedně předchází, a jde-li i o stejná jména, rozlišíme je podle časopisů, do nichž přispívali.

Zbývá ještě učinit zmínku o řazení dešifračních lístků na práce anonymní. Zde je situace podstatně jednodušší, protože záhlaví těchto lístků obsahuje názvy prací, a lze je tedy řadit abecedně. Při shodě názvů je ovšem třeba přihlídnout i k abecednímu pořadí časopisů, v nichž se tyto práce vyskytly, a tak je rozlišit.

—

Znovu opakujeme, že všechna schémata, která jsme v tomto oddíle o řazení lístků všech druhů uvedli, nelze chápat jako dogmatické normativní vzory. Rovněž v nich nelze vidět hierarchické celky ve smyslu hodnotícím. A zvláště je třeba mít na mysli, že šlo o třídění v kartotékách, které nelze vždy beze změny převzít pro bibliografie určené k publikaci, kdy musí jeho konečnou podobu vždy ovlivnit a upravit povaha konkrétního materiálu a cíl bibliografie mnohem specifičtější, než je tomu v povšechných kartotékách.

3. Vlastní redakce speciální bibliografie

Seřazením v kartotékách je ukončen a uskutečněn jeden druh redakčního postupu. Protože však v kartotékách shromažďujeme především široký materiál jak co do obsahu, tak co do časového rozmezí, přičemž nepředpokládáme uveřejnění všeho seřazeného materiálu tiskem přesně v té podobě, v jaké je v kartotékách, bude se třeba zamyslet nad dalším druhem redakčního postupu, nad vlastní redakcí speciálních literárněvědných bibliografií pro definitivní zveřejnění tiskem.

Tady bude ještě mnohem obtížnější stanovit definitivní redakční pokyny předem. Proto ještě víc než dříve bude smyslem těchto poznámek vést bibliografa k odpovědnému myšlení nad bibliografickým materiálem a cílem dané bibliografie, k myšlení vycházejícímu z literárněvědné analýzy materiálu a z rozlišení jeho specifických vlastností, k myšlení, které předem odmítne jakákoli ustrnulá schémata z analogií, která právě u bibliografie svádějí ke zcela mechanickému opakování.

K redakční práci můžeme ovšem přistoupit až po všech náležitých kontrolách, kdy si jsme naprosto jisti, že máme příslušné záznamy shromážděny v patřičné úplnosti a že jednotlivé údaje jsou přesné. Přitom musíme použít jako kontrolního prostředku všech dosavadních bibliografií a bibliografických pomůcek, v nichž je naše téma nějak zachyceno, a všechny zjištěné rozpory odstranit srovnáním přímo s materiálem. Teprve pak můžeme přistoupit k vlastní redakční práci.

Hlavní obecnou zásadu musíme mít stále na paměti: způsob uspořádání musí optimálně vyhovovat ve dvou směrech - jednak musí vycházet z konkrétního bibliografického materiálu samého, a